

Creus de terme, creus de camins, creus de record

Jaume Ramot (Grup N. Sterna)

Avui, tot passejant per el poble, sense presses i amb un sol que no escalfa, m'ha vingut al cap la cançó d'en Lluís Llach. Aquella que personalment, em motiva força més que el propi himne, faig referència a la que diu que el meu país és tant petit. La recordeu? "El meu país és tant petit, que quan el sol se'n va a dormir, mai no n'està segur d'haver-lo vist...". Realment és d'un gust exquisit.

Seguint amb el meu passeig de diumenge, enfilava la pujada de la Creu, i m'he fixat en la vella porta que amaga la darrera premsa de vi, la d'en Formatger. Un munt de records, que creia oblidats m'han vingut a la memòria, quan de petit ajudava al meu pare i a l'avi a fer la verema. Un cop recollides les negres perles, fruit de la sequera de l'estiu i les primeres ventades de setembre, les reuníem al molí. Una penombra trencada per una bombeta bruta, l'olor de sofre cremat i la dolçor aspre del most acabat de premsar, són els pocs records que en conservo. He provat de mirar per un foraniu que he vist a la porta, però la foscor m'ha recordat la meua memòria. Una mica més amunt, veig la porta que amaga la vella ferreteria d'en Berto Mont, del seu interior només en recordo uns sons rítmics de repic del mai contra l'enclusa i l'esperat contacte del ferro roent amb un vas d'aigua freda. Sempre m'he delectat veient com es desencadena una guerra de poders atàvics dins del vas d'aigua d'un ferrer. El ferro roent entra en contacte amb el més pur dels elements, sortint-ne derrotat, sotmès i adreçat. Una bona cura d'humilitat, a la que tard o d'hora, tots ens hi veurem reflectits. Orgull i vida, ferro roent i aigua, tot es qüestió de temps...

JAUME RAMOT

La Creu de terme de Castell d'Aro.

La pujada deixa a banda i banda l'escala del poble. En fi, seguim amunt. El més bonic d'aquesta escala crec que és el fet d'arribar a dalt el més aviat possible com més llarga fos, més gros el desgavell.

Pocs metres més amunt, el taller d'en Quim. Aquí, per qüestió d'edat amb en Pere, el seu estimat fill, els records són molt més recents. Han estat molts els projectes de joventut els que s'han tramats entre aquelles parets. Des de les primeres escomeses als pistons de les motos, als darrers punts de soldadura previs a expedicions a l'Àfrica, fins a les confidències més íntimes d'una colla d'adolescents amb pressa per créixer.

Ja ho veieu, mitja vida en una sola pujada del poble. Només espero que la baixada sigui tant plàcida.

La figuera del davant i un petit ametller, em recorda que la primavera empeny per dins.

Però en arribar al capdamunt, impertèrrita, veig que la creu de pedra sembla ofesa per la meua ignorància. De fet, és molt bonica, estàtica i solemne, però, per a mi potser sempre ha estat un d'aquells elements tant integrats al paisatge, que ha calgut molt de temps perquè em parés un sol minut a gaudir-la. Com una cadena de records, em venen al cap les desenes de creus com aquesta que vaig veure de camí a Santiago, ja en terres gallegues. Allà, en mig de prats verds es fan veure, més i un s'hi fixa encara que no vulgui. Als seus peus, paràvem a reposar, beure o parlar una estona. Molts peregrins hi resaven o hi deixaven una pedra als seus peus. Jo recordo que alguna vegada demanava a Déu, si faltava gaire per arribar. I ell semblava contestar-me "persevera, Jaume, persevera i gaudeix del camí". De llavors ençà, és el que procuro fer cada dia.

Al vespre, i un cop a la vora del foc, cerco un llibre que recordo corria per la llibreria. "Estudis sobre temes del Baix Empordà" publicat per l'Institut d'Estudis del Baix Empordà i escrit per Lluís Esteva i Cruañas. Un llibre, fet i mimat per un expert en temes de casa nostra, al que recorrem tot sovint els interessats en la història de les nostres contrades. En ell hi trobo respostes a la meva passejada matinal.

Es veu que la nostra Creu de terme antigament tenia cinc esglaons de pedra treballada, però per qüestions d'anar pujant el nivell del carrer, només se'n veuen dos i la planta del tercer. La columna (més moderna que la resta de l'element, doncs en temps de guerra la van tombar els republicans), té vuit cares, i acaba en un preciós capitell amb temes florals esculpits tot voltant. Mostra una cara i un animal que sembla un ratpenat. Sobre el capitell i d'estil gòtic, la creu té una Verge encadrada a llevant i un Crist encarat a ponent. Com ja he comentat, la Creu fou tombada l'any 1936, però en Pere Calvet va enterrar els fragments de manera que no es perdessin (com la majoria de creus de terme de les que en conservem escrits i que malauradament han desaparegut). Més tard, el 1939 va tornar-la a erigir. Però les desventures de la Creu de Castell d'Aro no acaben pas aquí. Temps ençà un pagès amb el tractor la va tornar a tombar per segona vegada i recordo que Mossèn Agustí em va explicar que per tercera vegada, un camió li va donar un cop, amb la fortuna que la creu va anar a parar al damunt de la lona del camió. No sé si el varen parar a Santa Cristina o més amunt, però el del camió sense ser conscient de la càrrega que trans-

JAUME RAMIOT

"... del seu interior només recordo uns sons rítmics de repic del mai contra l'enclusa..."

portava marxava esperitat, perseguit per Mossèn Agustí, a la recerca de la Creu.

L'alçada de la columna és de 198 cm, el capitell en fa 30 i la creu 93. S'hi ha d'afegir els 37 cm dels actuals graons. Tot plegat 3'58 m d'advertiment als nouvinguts que entraven al poble. Doncs es veu que de les moltes creus que a la Vall d'Aro existien, ben poques són realment de terme. Un exemple d'això, el trobem a Romanyà de la Selva, on el 28 d'agost del 1904 es col·locà una Creu de terme per agrair que aquelles muntanyes es varen salvar d'una plaga d'erugues que amenaçava les sureres.

Segons els estudis d'aquest llibre, amb dades referenciades en documents diversos, hi havia a Castell-Platja d'Aro fins a vuit de Creus de terme: Creu d'en

Dausà, Creu de N'Eres, Creu d'en Sorís, Creu d'en Cruanyes, Creu dels Bolcadors, Creu d'en Teu i la Creu de Palot.

Com veieu, només ens en queda una, i pel que sembla és tot un miracle que encara estigui tan bonica, estàtica i solemne. Per part meua, prometo, mirar-me-la amb molt més respecte que fins ara he fet. I si un dia als seus peus hi veieu una pedra, ja sabreu qui ha estat. Una pedra, una mirada de respecte i aquest article es el meu preu a tants anys d'ignorància vers ella.

I ara que hi penso, una tanca protectora ens podria estalviar algun ensurt als que d'una manera o altra ens l'estimem.